

Terör Eylemlerine Karşı Bireysel Tedbirler Rehberi

Terör Eylemlerine Karşı Bireysel Tedbirler Rehberi

PKK/PYD terör örgütü 13 Kasım 2022 Pazar günü, Türkiye'nin nüfus olarak en büyük şehri İstanbul'un, en kalabalık bölgelerinden birisinde İstiklal caddesinde bombalı eylem saldırısı düzenledi. Bombalı terör eyleminde 6 vatandaşımız hayatını kaybederken 81 vatandaş ise yaralandı. Prof.Dr. Murat YEŞİLTAŞ ve arkadaşlarının Terörizm ve Radikalleşme Araştırmaları Dergisi TRAD'da yayımladığı, Türkiye Terörizm Olayları Platformu Verilerinin Analizi: PKK Terörünün Etkileri (1984-2022) başlıklı araştırma makalesine göre PKK terör örgütü, 1984-1994 yılları arasında 53, 1994-2010 arasında 73, 2010-2015 arasında 20, 2015'ten günümüze ise 110 bombalı saldırı düzenlemiştir. Aynı çalışmaya göre 1984'den günümüze PKK terör eylemleri neticesinde 4.045 sivil hayatını kaybetmiş. Araştırmadan anlaşıldığı üzere 1984'ten bugüne PKK terör örgütü tarafından yoğunluğu sivilere yönelik olmak üzere 256 bombalı terör eylemi düzenlenmiştir.

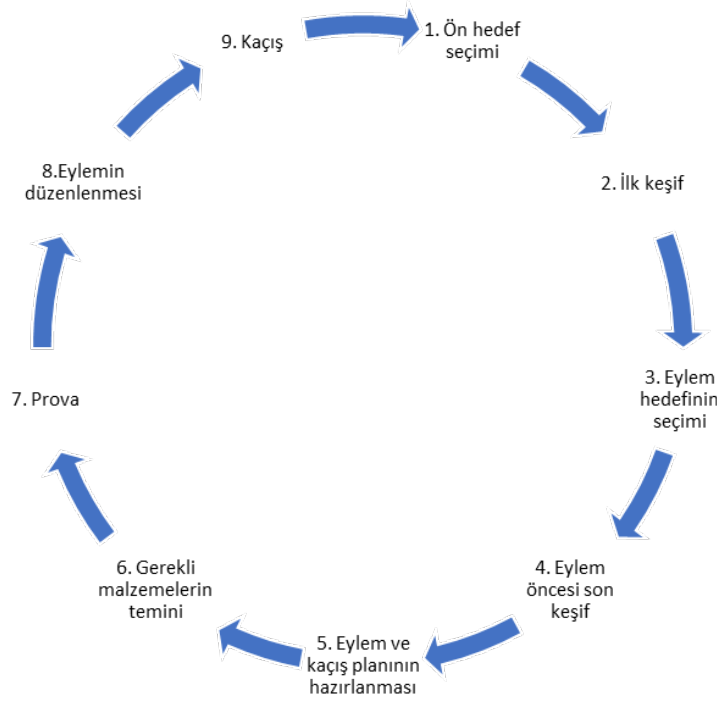
Her terör eyleminin ardından ise haklı olarak bu eylemi kim, neden, niçin bu tarihte, neden bu mekânda, neden şu yöntemle yapıldı benzeri soruların cevapları arandı. Ancak şimdiye dek bireysel olarak, biz sıradan vatandaşların terör eylemlerinin önlenmesinde üstelenebileceği roller, terör eylemlerinin ardından vatandaşların yapabileceklerine dek çok az şey tartışıldı. İstiklal caddesinde PKK/PYD terör örgütü tarafından düzenlenen eylem ve üzücü sonucundan yola çıkarak bu yazıda "terör eylemlerine yönelik olarak alınabilecek bireysel önlemler neler olabilir?" sorusuna cevap bulmaya çalıştım.

İnternet üzerinden terör eylemlerine karşı alınabilecek bireysel tedbirler konusunu araştırdığımda karşıma açık ara önde olmak üzere Birleşik Krallık devlet birimlerinin yayımladığı uyarı içerikli çalışmalar çıktı. Yaklaşık son beş yıldır Birleşik Krallık'ta büyük çaplı bir terör eylemi düzenlenmemesine rağmen söz konusu ülkenin bu konuda vatandaşlarını çeşitli medya araçlarıyla bilgilendirmeye devam ettiğini gördüm. Birleşik Krallık'ı, az da olsa Norveç, Kanada gibi diğer Avrupa ülkeleri takip ediyor. Yine Birleşik Krallık polis teşkilatının zaman zaman halka yönelik terörle mücadele kursları verdiği de dikkat çekiyor. Bu kurslarla ilgili bir haberde terör tehdidinin nasıl belirlenebileceği, bomba tehdidi içeren bir telefon alındığında ne yapılması gerektiği, şüpheli bir paket tespit edildiğinde güvenlik kordonu oluşturma gibi konuların senaryo dahilinde anlatıldığı aktarılıyor.

Benzer bir eğitim sürecinin güvenlik görevlilerine yönelik olarak Artvin Emniyet Müdürlüğü tarafından "muhtemel terör eylemlerine karşı eğitim" başlığı altında iki gün süreli olarak verildiği görülüyor. Eğitimde; terör saldırılarına karşı dikkat edilecek hususlar, korunan alanlarda alınabilecek tedbirler, şüpheli şahıslarla ilgili alınabilecek tedbirler, şüpheli paket ve araçlara karşı dikkat edilecek hususlar, kolluk görevlilerine bilgi verilmesinde fayda görülen durumlar konularında eğitim verildiği ifade ediliyor. Aynı kapsamda bir eğitimin Ankara'da görev yapan EGO otobüs şoförleri ve AŞTİ'de görev yapan güvenlik personeli, esnaf ve çalışanlara da verildiğine ilişkin bir habere rastladım. Kimyasal Biyolojik Radyolojik Nükleer Tehditler (KBRN) kapsamında şüpheli paketlere yapılacak işlemlere ilişkin ise AFAD'ın bir bilgilendirme sayfası mevcut. Ankara İl Emniyet Müdürlüğü tarafından ise "Terörü Hep Birlikte Durdurabiliriz Projesi" kapsamında okullarda bilgilendirme yapıldığına ilişkin haberler de mevcut. Kısıtlı zaman içerisinde yaptığım incelemede ülkemizde de başta Emniyet Genel Müdürlüğü olmak üzere değişik zamanlarda ve mekanlarda, çok sayıda eğitim verildiğini anladım.

Bu tür eğitimlerin önemli olduğuna inanıyorum. Günümüz iletişim imkanlarından faydalanarak bu tür bilinçlendirme faaliyetlerinin halkın geneline yayılması gerektiğini de düşünüyorum. Uzun yıllardır dönemsiz olarak artan ya da azalan şekilde bu tür terör eylemlerine maruz kalan vatandaşların bu olayların önlenmesi ya da bu olaylar sonrasında yapılması gerekenler hakkında bilgi sahibi olmasının önemli olduğunu değerlendiriyorum.

Bireysel anlamda terörle mücadele kapsamında neler yapılabileceğine değinmeden önce teröristlerin bir terör eylemini nasıl planladıklarına değinmek gerektiğini düşünüyorum. Zira bu süreci bilmek terör eylemlerinin önlenmesine yönelik neler yapılabileceğini ortaya koymak açısından faydalı olabilir.

Şekilde de görüldüğü üzere teröristler bir eylemi planlamadan önce eylemi düzenleyecekleri mekânı seçerler. Bu seçim terörist(ler)in inisiyatifine bırakılabileceği gibi örgüt yönetimi tarafından da seçilerek eylemi yapacaklara iletebilir. Mekân seçildikten sonra teröristler bölgenin ilk keşfini yaparlar. Bu ilk keşifle güvenlik görevlilerin yeri ve durumu, güvenlik / gözetleme kameralarının yerleri miktarı, geliş ve kaçış istikametleri, eylemin yapılacağı nokta gibi ayrıntılar keşfedilir. Bu sırada birkaç farklı noktadan fotoğraf video da çekmektedirler. İlk keşfi müteakip eylemin yeri ve zamanına karar verilir. Bunun ardından son bir keşif daha yapılarak ilk keşifte elde edilen bilgiler teyit edilir. Elde edilen yeni bilgi var ise eylem planlamasına dahil edilir ve plan hazırlanır. Müteakip aşamada eylem için gerekli malzemeler temin edilir. Bu malzemeler eylemde kullanılacak patlayıcı ve silah olabileceği gibi aynı zamanda o gün giyilecek kıyafet, kullanılacak telefon ve telefon hattı gibi malzemeler de olabilir. Ardından teröristler mutlak suretle terör eyleminin provasını yaparlar. Prova eylemin yapılacağı noktada olabileceği gibi aynı zamanda kâğıt ya da bir model üzerinde de olabilmektedir. Prova ve son hazırlıkların ardından eylem düzenlenir ve eylem yerinden kaçış gerçekleştirilir.

Bir terör eyleminin yapılması için gerekli hazırlıkları anlamak bizlere teröristlerin eylem öncesi faaliyetlerinin eylemle ilgili emareler verebileceğini anlatıyor. Teröristlerin eylemi düzenleyecekleri bölgede birden fazla kez bulunduğunu, keşif amacıyla o bölgeye birkaç kez geldiklerini gösteriyor. Ayrıca bu bölgede olağanın dışında fotoğraf ve video çekimi yapma ihtimalleri de söz konusu. Örnek verecek olursak, sıradan bir gezgin o bölgede bulunan güvenlik kameralarının yerlerini tespitte çalışmaz, ancak teröristlerin başları yukarıda olacak şekilde güvenlik kamerası aramaları söz konusu olabilir. Eylem için kullanılacak malzemelerin temini de bazı emareleri verebilir. Örneğin çok sayıda çelik bilye almak isteyen ancak daha önce böyle bir alışveriş yapmamış bir kişi dikkat çekebilir.

Teröristlerin eylem öncesi emare bırakabilecekleri düşüncesiyle vatandaşlar tarafından alınabilecek önlemleri ve eylem sırasında / sonrasında yapılması gerekenlere ilişkin faaliyetleri bir araya getirerek bir rehber oluşturmaya çalıştım. Birçok ülke bir terör eylemi meydana geldiğinde vatandaşların yapması gerekenleri; “koş-saklan-bilgi ver” (run-hide-report) şeklinde kodlamışlar. Bu konuda çok sayıda broşür ve kısa video hazırlandığı da görülüyor. Özetle bir terör eylemi meydana geldiğinde, şayet ev ya da işyerinde iseniz önceden belirlenen, bilmediğiniz bir yerdeseniz en uygun güvenli alana doğru koşarak uzaklaşın deniliyor. Güvenli bir bölgeye ulaştığınızda ise sizi koruyabilecek bir yerde gizlenin tavsiyesi var. Hatta videolarda saklanan yer bir bina içi ise saklanma süresince ilk yapacağınız şey telefonunuzu sessize almak olsun ki teröristler saklandığınız yerin önünden geçerlerse sizi fark etmesinler şeklinde ayrıntılı tavsiyeler mevcut. Son olarak ise kendinizi güvene alırmaz polise yani kolluk kuvvetlerine hızlı kısa bilgi aktarın tavsiyesi var. Bu aşamada polisi arayan kişinin sakin olması, 5N1K sorularına (“nasıl”, “ne”, “nerede” “neden” “ne zaman ve “kim”) uygun olarak bilgi vermesi gerektiğini hatırlatmak lazım. Aksi takdirde sağlıklı bilgi aktaramazsınız.

Terör olayları çerçevesinde alınabilecek bireysel tedbirler, eylem öncesinde, esnasında ve sonrasında olmak üzere üç zaman dilimi içerisinde incelenebilir. Terör eylemleri meydana gelmeden önce, bir eyleme maruz kalınır ise çoğunlukla bulunduğunuz ev, işyeri vs. gibi mekanlarda kendinizi ve ailenizi nasıl koruyabileceğinizi, bu bölgelerden en kolay nasıl uzaklaşabileceğinizi, bu sırada size yardımcı olabileceğinizi düşündüğünüz kişilerle nasıl irtibat kurabileceğinizi, yakınlarınızla nerede buluşabileceğinizi içeren basit bir planınız olmalı. Ev ya da işyerinizden en kolay şekilde uzaklaşabileceğiniz / evinize en kolay ulaşabileceğiniz alternatif güzergahlar tespit edin ve kullanın. Ayrıca ev, araç ve işyerinizde mutlak suretle bir ilk yardım setiniz bulunmalı, bu seti kullanabilecek seviyede ilk yardım bilgisine sahip olmalısınız.

Bir terör olayı esnasında ise mümkün olduğunca sakin olmaya çalışın. Bölgede bulunan güvenlik görevlileri ile olaya müdahale eden sağlık ekiplerinin yönlendirmelerine riayet edin. Haber ve talimatlar için radyo, televizyon ve sosyal medya gibi haber kanallarını takip edin, devlet kurumlarının yayımladığı haberler haricindeki haberleri, özellikle sosyal medya da yayılanları dikkate almayın. Terör olayı çok yakınınızda meydana geldiyse, yaranız olup olmadığını kontrol edin, etrafınızdaki yaralıları ilk yardım yapın. Ailenizi ve önceden belirlediğiniz irtibat kuracağınız kişileri arayın, bu aramadan sonra mümkün olduğunca telefonu bir daha kullanmayın ki diğer insanlar ve güvenlik güçleri sağlıklı bir iletişim devam ettirebilsinler. Siz kapalı bir alanda, bir binada iken dışarda bir patlama olduysa içeride kalın, yakınlarda başka bir bomba olma ihtimaline karşı pencerelerden, asansörlerden ve dış kapılardan uzak durun.

Terör eylemi meydana geldikten sonra, en önemli husus ikinci bir saldırı ihtimalini düşündürmektir. Aynı yerde ikinci bir saldırı olabileceğini aklıda tutarak mümkün olan en kısa sürede bölgeden uzaklaşmanız gerekir. Ayrıca terör olayının meydana geldiği bölgeye çok sayıda kolluk ve ilk yardım personelinin araçlarıyla birlikte geleceğini düşünerek bölgede gereksiz kalabalık yaratmamaya özen göstermelidir. Ev ya da işyerinizde iseniz kolluk kuvvetlerine yardımcı olarak, faillerin yakalanabilmesi için iş birliği yapın.

Terör olaylarının tespiti ve dahi önlenmesi açısından esnafın ve çalışanların dikkatli davranmaları, tabiri caizse tetikte olmaları da önemli. İşletme çalışanları ve sahipleri işyerlerine ve çevresine aşina insanlardır. Esnaf ve çalışanlar iş yerlerinde ve çevresinde olağan dışı bir değişiklik ve hareketliliği çok kısa süre içerisinde algılayabilirler. Örneğin, çoğu esnaf iş yerinin önünden çok kez geçen bir kişiyi kolaylıkla tespit eder. Yine esnaf ve çalışanlar bir araç içerisinden etrafını gözetleyen şahısları, kamu binalarının, yerleşkelerinin yakınında yavaş hareket eden veya uzun süreli park etmiş araçları, not alan veya krokiler çizen kişileri, belirgin bir sebep olmaksızın binalar, tesisler, güvenlik sistemi veya otopark alanları hakkında ayrıntılı veya olağandışı sorular soran kişileri kolaylıkla tespit ederek kolluk kuvvetlerine bilgi verebilirler. Benzer şekilde iş yeri içerisinde ve civarında sahipsiz çanta, poşet görülür / gözlemlenir ise polise bilgi vermek, uzun süre sahipsiz kalan bu tür eşyaların çevresinde en az 100 m yarıçapında bir güvenli alan yaratmak gerekmektedir. Bir vatandaş olarak sizden olağan dışı miktarda kimyasal madde, tüp, gübre vb. patlayıcı yapımında kullanılabilecek malzeme satın alınanları derhal kolluk kuvvetlerine bildirebilirsiniz. Olmaması gereken yerde olmaması gereken kişileri gördüğünüzde (bir su deposunun kapağını, trafonun kapağını açmaya çalışan, sürekli fotoğraf video çeken...) kolluk personeline haber verin.

Ancak lütfen şunu unutmayın. Kendiniz ya da yanınızdaki kişilerle bu tür şüphe çekici olaylara müdahale etmeyin. Hiçbir şekilde şüpheli araç, paket ve / veya şahsa müdahale etmeyin, bu kişi veya nesnelere yaklaşmayın. Kolluk kuvvetlerine haber verdikten sonra etrafınızdakileri uyarak, kolluk personelinin olaya müdahale etmesini bekleyin.

Unutmayın, terör eylemlerinin en önemli özelliği ne zaman ve nerede meydana geleceğinin bilinmemesidir. Bu nedenle terör olaylarının meydana gelmemesi, meydana gelen terör olayları esnasında ve sonrasında davranış şekillerinin nasıl olacağının bilinmesi gerekir. Bireysel anlamda alınabilecek önlemler ve yapılacak her türlü katkı önemli görülmelidir.

Kaynaklar

- AFAD, Kimyasal Biyolojik Radyolojik Nükleer Tehditler (KBRN), <https://www.afad.gov.tr/kbrn/supheli-paketler>
- Ankara Büyükşehir Belediyesi, (27 Ocak 2016), AŞTİ Personeline Güvenlik Eğitimi, <https://www.ankara.bel.tr/haberler/asti-personeline-guvenlik-egitimi-8318>
- Ankara Büyükşehir Belediyesi, (26 Mart 2016), EGO Şoförlerine Terör Eğitimi, <https://www.ankara.bel.tr/haberler/ego-soforlerine-teror-egitimi-8545>
- Artvin Emniyet Müdürlüğü, (2 Aralık 2019), Muhtemel Terör Eylemlerine Karşı Eğitim, <https://www.artvin.pol.tr/muhtemel-teror-eylemlerine-karsi-egitim>
- BBC, (9 Aralık 2019), Public counter-terror training course launched by police, <https://www.bbc.com/news/uk-50708637>
- Beypazarı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, (10 Ocak 2022), İl Emniyet Müdürlüğünün "Terörü Hep Birlikte Durdurabiliriz" Projesi Kapsamında İlçemiz Öğretmenlerine Eğitim Verildi <http://beypazari.meb.gov.tr/www/il-emniyet-mudurlugunun-teroru-hep-birlikte-durdurabiliriz-projesi-kapsaminda-ilcemiz-ogretmenlerine-egitim-verildi/icerik/685>
- JCAT, Counterterrorism Guide For Public Safety Personnel, <https://www.dni.gov/nctc/jcat/index.html>
- Neighbourhood Watch, Terrorism campaign toolkit, <https://www.ourwatch.org.uk/crime-prevention/crime-types/terrorism/terrorism-campaign-toolkit>
- Red Cross, Terrorism Safety Tips, <https://www.redcross.org/get-help/how-to-prepare-for-emergencies/types-of-emergencies/terrorism.html>
- ROCU, Staying safe from terrorism, <https://ersou.police.uk/staying-safe-from-terrorism.html>
- Yeşiltaş, M., Özdemir D.M. ve Kuru, S. (2022). Türkiye Terörizm Olayları Platformu Verilerinin Analizi: PKK Terörünün Etkileri (1984-2022). Terörizm ve Radikalleşme Araştırmaları Dergisi, 1(2), ss.202-253, DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/trad.8>

[1] İstiklal caddesinden düzenlenen terör eylemi bombalı saldırı eylemi olduğundan belirtilen rakamlara bombalı araç saldırıları miktarları bu yazının konusu dışında bırakılmıştır. Konuyla ilgili bilgi edinmek için YEŞİLTAŞ ve arkadaşlarının araştırma makalesini inceleyebilirsiniz. (<https://www.tradergisi.com/Content/Uploads/File/turkiye-terorizm-olaylari-platformu-verilerinin-analizi-pkk-terorunun-etkileri-1984-2022-14.pdf>)